

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา และตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษาในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนอาชีวศึกษา ชั้นปีที่ 2 อายุระหว่าง 15-19 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตการศึกษา 12 ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 500 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้แบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวฉบับที่สมบูรณ์ จำนวน 500 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมก้าวร้าว ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล การอบรมเลี้ยงดู ภูมิหลังครอบครัว กลุ่มเพื่อน พฤติกรรมของครู และการเปิดรับสื่อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว แบ่งออกเป็น 6 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ตอนที่ 3 แบบสอบถามภูมิหลังครอบครัว ตอนที่ 4 แบบสอบถามกลุ่มเพื่อน ตอนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมของครู ตอนที่ 6 แบบสอบถามการเปิดรับสื่อ และแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS ในการหาค่าสถิติพื้นฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้และใช้โปรแกรม LISREL 8.50 ในการวิเคราะห์อิทธิพลแบบมีตัวแปรแฝง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวตามสมมติฐานที่ได้ตามภาพที่ 4 พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ผลการทดสอบค่าไค-สแควร์เท่ากับ 31.55 ค่าความน่าจะเป็นทางสถิติเท่ากับ 1.00 องศาอิสระเท่ากับ 63 คำนวณระดับความสอดคล้องเท่ากับ 0.99 คำนวณระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้วเท่ากับ 0.98 คำนวณระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบเท่ากับ 1.00 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน

เท่ากับ 0.02 และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์เท่ากับ 0.00 กราฟฟิวลือตมีความชันกว่าเส้นแนวทแยง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดมีค่าเท่ากับ 1.79 ซึ่งค่าต่ำกว่าเกณฑ์ (2.00) และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.72 แสดงว่า ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรพฤติกรรมก้าวร้าวได้ร้อยละ 72

2. เนื่องจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวตามสมมติฐานยังมีความซับซ้อน และมีเส้นทางอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงปรับโมเดลใหม่โดยตัดเส้นทางที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกทีละเส้น จำนวน 2 เส้น ได้แก่ อิทธิพลทางตรงจากตัวแปรภูมิหลังครอบครัว และอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรการเปิดรับสื่อ พบว่า โมเดลมีความซับซ้อนน้อยลง และยังมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีขึ้น เรียกว่า โมเดลแบบประหยัด (โมเดลสุดท้าย)

ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวที่ปรับเป็น โมเดลแบบประหยัดตามภาพที่ 5 พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ผลการทดสอบค่าไค-สแควร์เท่ากับ 44.74 ค่าความน่าจะเป็นทางสถิติเท่ากับ 1.00 องศาอิสระเท่ากับ 73 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเท่ากับ 0.99 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้วเท่ากับ 0.97 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบเท่ากับ 1.00 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐานเท่ากับ 0.02 และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์เท่ากับ 0.00 กราฟฟิวลือตมีความชันกว่าเส้นแนวทแยง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดมีค่าเท่ากับ 1.93 ซึ่งค่าต่ำกว่าเกณฑ์ (2.00) ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.79 แสดงว่า ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรพฤติกรรมก้าวร้าวได้ร้อยละ 79

เมื่อพิจารณาเส้นทางอิทธิพลที่ส่งผลต่อตัวแปรพฤติกรรมก้าวร้าว พบว่า ตัวแปรพฤติกรรมก้าวร้าวได้รับอิทธิพลรวมจากตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมีค่าเท่ากับ -0.46 โดยแบ่งเป็นอิทธิพลทางตรงมีค่าเท่ากับ -0.98 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางตัวแปรกลุ่มเพื่อนมีค่าเท่ากับ 0.52 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รองลงมาตัวแปรพฤติกรรมก้าวร้าวได้รับอิทธิพลรวมจากตัวแปรพฤติกรรมของครูมีค่าเท่ากับ 0.70 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแบ่งเป็นอิทธิพลทางตรงมีค่าเท่ากับ 0.96 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมีค่าเท่ากับ -0.26 ตัวแปรพฤติกรรมก้าวร้าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรกลุ่มเพื่อนมีค่าเท่ากับ 0.61 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรพฤติกรรมก้าวร้าวได้รับอิทธิพลรวมจากตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีค่าเท่ากับ 0.07 โดยแบ่งเป็นอิทธิพลทางตรงมีค่าเท่ากับ 0.22 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมีค่าเท่ากับ -0.14

พิจารณาเส้นทางที่ส่งผลต่อตัวแปรพฤติกรรมก้าวร้าวที่มีเฉพาะอิทธิพลทางอ้อม พบว่า ตัวแปรการเปิดรับสื่อมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรพฤติกรรมก้าวร้าวผ่านทางตัวแปรกลุ่มเพื่อนมีค่าเท่ากับ 0.09 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรพฤติกรรมของครูมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรกลุ่มเพื่อนผ่านทางตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมีค่าเท่ากับ 0.47 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรกลุ่มเพื่อนผ่านทางตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมีค่าเท่ากับ 0.27 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรภูมิหลังครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลผ่านทางตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีค่าเท่ากับ 0.26 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัวแปรภูมิหลังครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรกลุ่มเพื่อนผ่านทางตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีค่าเท่ากับ 0.22 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาเส้นทางอิทธิพลทางตรงในแต่ละตัวแปร พบว่า ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรกลุ่มเพื่อนมากที่สุดมีค่าเท่ากับ 0.85 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รองลงมาคือตัวแปรภูมิหลังครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีค่าเท่ากับ 0.82 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรพฤติกรรมของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมีค่าเท่ากับ 0.56 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมีค่าเท่ากับ 0.31 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัวแปรการเปิดรับสื่อมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรกลุ่มเพื่อนมีค่าเท่ากับ 0.14 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว 4 ด้าน ได้แก่

- 3.1 ลักษณะส่วนบุคคล
- 3.2 พฤติกรรมของครู
- 3.3 กลุ่มเพื่อน
- 3.4 การอบรมเลี้ยงดู

โดยพบว่าเมื่อนักเรียนที่มีลักษณะส่วนบุคคลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและปัญหาด้านสุขภาพจิตในระดับต่ำสามารถทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาในระดับสูงได้ ส่วนพฤติกรรมของครูที่มีลักษณะการลงโทษ ขาดการดูแลเอาใจใส่ และการเป็นแบบอย่างในระดับสูงทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาในระดับสูง กลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะการเล่นแบบและการเสริมแรงในระดับสูงทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวสูง และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด

กวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจและการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายในระดับสูงทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาในระดับสูง

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่เป็นสาเหตุทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว โดยเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวผ่านการอบรมเลี้ยงดู และกลุ่มเพื่อนได้แก่

1. ภูมิหลังครอบครัว
2. การเปิดรับสื่อ

นักเรียนที่มีภูมิหลังครอบครัวด้านสถานภาพสมรสของบิดามารดาที่มีลักษณะแตกแยกและความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องที่ไม่ดีในระดับสูงทำให้นักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจและการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายสูงส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาในระดับสูง และ นักเรียนที่เปิดรับสื่อทางโทรทัศน์ หนังสือการ์ตูน เกมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตสูงทำให้เกิดกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะการเลียนแบบและการเสริมแรงสูงส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาในระดับสูง

อภิปรายผลการวิจัย

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวตามสมมติฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานเกี่ยวกับเส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรไว้ 6 ข้อ แต่ผลการวิจัยพบว่าโมเดลสมมติฐานยังมีเส้นทางที่ไม่มีนัยสำคัญต้องมีการตัดเส้นทางดังกล่าวออก จึงมีผลทำให้เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรเปลี่ยนไปจากโมเดลสมมติฐาน ดังนั้น ผลการวิจัยเกี่ยวกับเส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงในโมเดลจึงมีทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 กำหนดว่า ลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางกลุ่มเพื่อน ผลการวิจัยประเด็นนี้สอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่าลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางกลุ่มเพื่อน

จากผลการวิจัยที่พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าวโดยส่งผลในทิศทางลบ จากสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้คาดว่าลักษณะส่วนบุคคลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมต่ำ ปัญหาสุขภาพร่างกายสูงและปัญหาสุขภาพจิตสูงน่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว จากผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมสูง ปัญหาสุขภาพร่างกายต่ำและปัญหาสุขภาพจิตต่ำมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าวโดยส่งผลในทิศทางลบ แสดงว่า

แม้นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปัญหาสุขภาพร่างกายต่ำและปัญหาสุขภาพจิตต่ำสามารถส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูงได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้อยู่ในช่วงของวัยรุ่นเป็นระยะที่เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญาซึ่งมีระดับความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ แตกต่างกันส่งผลให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาได้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบนดูรา (Bandura, 1977) ที่กล่าวว่า วัยรุ่นในช่วงของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา อีกทั้งเป็นวัยที่ไม่ใช่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ทำให้เกิดความสับสน นำไปสู่ภาวะการป้องกันตนเองและเพื่อเป็นการปลดปล่อยภาวะความตึงเครียดที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ โดยทำให้วัยรุ่นกันตัวเองออกมาจากกรอบรั้วส่งผลให้เกิดความอ้างว้างและ โดดเดี่ยวประกอบกับภาวะทางอารมณ์ที่อ่อนไหววัยรุ่นจึงแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของผ่องพรรณ แววิเศษ (2534) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมสูงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทะเลาะวิวาท และจากผลการศึกษาของคูเปอร์สมิท และคณะ (Kupersmidt et al., 2000, pp. 42-52) ที่พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว เนื่องจากความแตกต่างด้านลักษณะส่วนบุคคลถือเป็นปมด้อยส่งผลทำให้วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาในระดับสูง ดังนั้นในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว ลักษณะส่วนบุคคลจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว

และจากผลการวิจัยยังพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าว โดยส่งผลในทิศทางบวกผ่านทางกลุ่มเพื่อน แสดงว่า นักเรียนที่มีลักษณะส่วนบุคคลทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมต่ำ แต่ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตสูง ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะการเลียนแบบและการเสริมแรงสูงกว่านักเรียนที่มีลักษณะส่วนบุคคลทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมสูง แต่ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตต่ำ ผลการวิจัยประเด็นนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 เนื่องจากวัยรุ่นที่ประสบปัญหาไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปรับตัว การเรียน ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นวัยรุ่นเลือกที่จะปรึกษากับเพื่อน เพราะคิดว่าเพื่อนเป็นบุคคลที่เข้าใจตนเองและสามารถให้คำปรึกษาได้ดีกว่าคนอื่น ๆ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบนดูรา (Bandura, 1977) ที่กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการอิสระจากกรอบรั้วจึงต่อต้านกฎเกณฑ์ ข้อห้าม และการควบคุมที่ถูกบังคับให้กระทำ การที่เขาถอยห่างจากกรอบรั้วทำให้เขาค้นหาหนทางหาทางแก้ไขปัญหาทางจิตใจที่เกิดความสับสนขัดแย้งและตึงเครียด โดยหันไปพึ่งพากลุ่มเพื่อนที่มีปัญหาที่มีลักษณะที่คล้าย ๆ กันส่งผลให้วัยรุ่นยอมที่จะรับเอาแนวทางปฏิบัติของกลุ่มเพื่อนมาเป็นของตนเองอย่างไม่มีเงื่อนไข เพื่อให้ตนเองสามารถเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อนได้อย่างสมบูรณ์นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และจากแนวคิดของเบอร์โควิทซ์ (Berkowitz, 1983,

p. 1135) ที่กล่าวว่า ความก้าวร้าว นั้นเกิดจากความคับข้องใจ แต่จะแสดงความก้าวร้าวออกมามากหรือน้อยหรือไม่แสดงเลขนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เข้ามากระตุ้นที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวในการศึกษารุ่นนี้สถานการณ์ที่เข้ามากระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว คือ พฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มเพื่อนสอดคล้องกับผลการศึกษาของภทรีนาญ บุญชู (2543) ที่พบว่า ภาวะความซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน แสดงว่า นักเรียนที่ตกอยู่ในภาวะซึมเศร้าเหมือน ๆ กัน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อนที่มีปัญหาคล้ายกันส่งผลให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนั้นในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว ลักษณะส่วนบุคคลจึงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวผ่านกลุ่มเพื่อน

สมมติฐานข้อที่ 2 กำหนดว่า การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางลักษณะส่วนบุคคล ผลการวิจัยประเด็นนี้สอดคล้องกับสมมติฐานกล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางลักษณะส่วนบุคคล

จากผลการวิจัยที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว โดยส่งผลในทิศทางบวก แสดงว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ และการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมทำให้วัยรุ่นรู้สึกอึดอัดใจ ไร้ที่พึ่ง เพราะขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดความรักความอบอุ่น รวมทั้งการถูกบังคับควบคุมมากเกินไป วัยรุ่นจึงพยายามเรียกร้องความสนใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่น ผลการวิจัยประเด็นนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูเป็นสิ่งสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน โดยแต่ละครอบครัวจะมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูจึงมีบทบาทสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1977) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมของมนุษย์มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมให้เกิดการเรียนรู้และนำไปสู่การแสดงพฤติกรรม จากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เป็นตัวแบบให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ เลียนแบบ และจงใจให้กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ได้มากที่สุด คือ พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ในสถาบันครอบครัวการปฏิบัติตัวของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีต่อวัยรุ่นล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ของนักเรียนและจากผลการศึกษาของของปนิดา นิตยาพร (2543) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของจิตติมา ทรัพย์พอกพูล (2540) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษ

ทางกายมีความสัมพันธ์กับความก้าวร้าว ดังนั้นในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว การอบรมเลี้ยงดูจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว

และจากผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวโดยส่งผลในทิศทางบวกผ่านทางลักษณะส่วนบุคคล แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจและการอบรมเลี้ยงดูแบบหลงโทษทางกายทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมต่ำ ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายสูงและปัญหาสุขภาพจิตสูง ผลการวิจัยประเด็นนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 เนื่องจากในสถาบันครอบครัวพ่อแม่หรือผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อความคิด พฤติกรรมและบุคลิกภาพต่าง ๆ ของนักเรียนซึ่งผ่านกระบวนการการอบรมเลี้ยงดูที่มีลักษณะแตกต่างกัน อีกทั้งนักเรียนอยู่ในช่วงของวัยรุ่น เป็นวัยที่มีความเครียดทางอารมณ์และพร้อมจะแสวงหาและพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง ถ้าพ่อแม่หรือผู้ปกครองใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมและขาดความเข้าใจในเรื่องของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียนจะกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมามากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1977) ที่กล่าวว่า แต่ละคนมีบุคลิกแวดล้อมที่แตกต่างกันไปทำให้แต่ละคนเกิดการเรียนรู้จากตัวแบบแตกต่างกัน นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน และแต่ละคนเรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อสภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความขุ่นเคือง โดยพฤติกรรมการตอบสนองจะมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน และวัยรุ่นซึ่งมีแนวโน้มของการเกิดความก้าวร้าวสูงกว่าวัยอื่น เนื่องจากสภาวะทางจิตใจที่ยังไม่มั่นคงมาเป็นตัวสนับสนุนและวัยรุ่นมีสภาวะทางจิตใจที่อ่อนไหวง่ายต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ ตัวแบบจึงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและการแสดงพฤติกรรมจากผลการศึกษาของนฤมล ขวัญศิริ (2541) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบแก้ปัญหาแทนเด็กและการอบรมเลี้ยงดูแบบหลงโทษทางกายมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิต สอดคล้องกับผลการศึกษาของอัสนีย์ นิ่มนวล (2542) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนโดยส่งผ่านความเครียด ดังนั้นในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว การอบรมเลี้ยงดูจึงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวผ่านลักษณะส่วนบุคคล

สมมติฐานข้อที่ 3 กำหนดว่า ภูมิหลังครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางกระบวนการอบรมเลี้ยงดู ผลการวิจัยประเด็นนี้มีทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังครอบครัวไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางกระบวนการอบรมเลี้ยงดู

จากผลการศึกษาพบว่า ภูมิหลังครอบครัวไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ภูมิหลังครอบครัวประกอบด้วย สถานภาพสมรสของบิดามารดา และความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง

ผลการวิจัยประเด็นนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 กล่าวคือ ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานว่า ภูมิหลังครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว โดยผู้วิจัย กำหนดสมมติฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1977) ที่กล่าวว่า ความแตกแยกของครอบครัว โดยเกิดจากการหย่าร้าง แยกกันอยู่ การตายของบิดาหรือมารดา รวมทั้งบิดามารดาที่อยู่ด้วยกันแต่มีพฤติกรรมทะเลาะเบาะแว้งกันและวิธีการปฏิบัติตนของบิดามารดากระทำต่อกัน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องภายในครอบครัวซึ่งถือเป็นการแสดงแบบอย่างของพฤติกรรมก้าวร้าวและก่อให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวกับนักเรียนได้ แต่ผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังครอบครัวไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ผลการวิจัยที่ได้แตกต่างไปจากสมมติฐานเช่นนี้ อาจเนื่องจากสถานภาพสมรสของบิดามารดาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานะอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 64.40 และความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สอดคล้องกับปิติยา นิตยาพร (2543) ที่ศึกษาความสัมพันธ์เชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีเนื้อหารุนแรง และสภาพแวดล้อมทางสังคมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มวัยรุ่นชาย พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่ต้องการอิสระและเริ่มกันตัวเองออกมาจากครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่จึงไม่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของวัยรุ่น ดังนั้นในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวภูมิหลังครอบครัวจึงไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว แต่มีอิทธิพลผ่านตัวแปรคันกลาง คือ การอบรมเลี้ยงดู

อย่างไรก็ดี จากผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวโดยส่งผลในทิศทางบวกผ่านทางการอบรมเลี้ยงดู แสดงว่า ถ้าภูมิหลังครอบครัวทางด้านสถานภาพสมรสของบิดามารดาที่แตกแยกและความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องที่ไม่ดีทำให้นักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจและการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายสูงซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสมทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาสูง จากผลการศึกษาของศิริอร ฤทธิ์ไธรรณ์ (2544) พบว่า สถานภาพสมรสของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมอย่างเข้มงวดและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยส่งผลให้ นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว เนื่องจากเมื่อครอบครัวมีปัญหาหรือครอบครัวแตกแยก ได้แก่ บิดามารดาทะเลาะกัน หย่าร้าง แยกกันอยู่ บิดาหรือมารดาเสียชีวิตส่งผลให้นักเรียนถูกส่งไปให้อาาติหรือบุคคลที่บิดามารดารู้จักเป็นผู้เลี้ยงดูโดยการเลี้ยงดูแบบใหม่แตกต่างไปจากเดิมทำให้นักเรียนขาดความรัก ความอบอุ่นส่งผลให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนั้นในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว ภูมิหลังครอบครัวจึงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวผ่านการอบรมเลี้ยงดู

สมมติฐานข้อที่ 4 กำหนดว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ผลการวิจัยประเด็นนี้สอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว

จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าวโดยส่งผลในทิศทางบวก แสดงว่า ภายในกลุ่มเพื่อนเกิดการเลียนแบบและการเสริมแรงสูงส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวสูง ผลการวิจัยประเด็นนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4 เนื่องจากนักเรียนอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีความความอยากรู้อยากเห็นชอบความเป็นอิสระส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับครอบครัวลดน้อยลง แต่มีสิ่งแวดล้อมใหม่เข้ามาแทน คือ กลุ่มเพื่อน นักเรียนจึงพยายามปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน เพื่อให้เพื่อนยอมรับตนเองให้เป็นสมาชิกของกลุ่ม สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบนดูรา (Bandura, 1977) ที่กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนเป็นตัวแทนที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมาก ในฐานะที่เพื่อนเป็นแหล่งข่าวสาร ที่ปรึกษา ที่พึ่งพาส่งเสริมและเป็นแบบอย่างของการแสดงพฤติกรรม นอกจากนั้นวัยรุ่นยังมีความต้องการเป็นที่ยอมรับและได้รับยกย่องจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งออกมาในรูปของการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อนหรือยอมรับการแสดงออกทางพฤติกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะดีหรือร้าย เพียงขอให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนก็เพียงพอ โดยปกติวัยรุ่นจะมีความทักะนองอยู่แล้วซึ่งมีความฮึกเหิมก้าวร้าวมากขึ้นหากเกิดการรวมกลุ่มกันและชักชวนกันไปในทางที่ผิดได้ง่าย ปัญหาที่เห็นเด่นชัดในการรวมกลุ่มเพื่อน คือ การยกพวกตีกัน จัดว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้นง่าย จากผลการศึกษาของยูนและคณะ (Yoon et al., 2000, pp. 551-570) พบว่า การเลียนแบบจากกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว เนื่องจากความเชื่อที่เกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามอย่างกลุ่มเพื่อนเพื่อให้กลุ่มเพื่อนยอมรับตนเป็นสมาชิกภายในกลุ่มส่งผลทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนั้นในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว

สมมติฐานข้อที่ 5 กำหนดว่า พฤติกรรมของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางลักษณะส่วนบุคคล ผลการวิจัยประเด็นนี้สอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางลักษณะส่วนบุคคล

จากผลการวิจัยที่พบว่า พฤติกรรมของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว โดยส่งผลในทิศทางบวก แสดงว่า พฤติกรรมของครูด้านการลงโทษ ขาดการดูแลเอาใจใส่และการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีในระดับสูงส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวสูง ผลการวิจัยประเด็นนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 5 เนื่องจากสถาบันการศึกษาถือเป็นสถาบันที่มีความสำคัญรองลงมา

จากสถาบันครอบครัว ครูจึงมีหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ ให้ความยุติธรรม รวมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งเป็นแรงเสริมที่จะนำนักเรียนไปสู่การเรียนรู้ ถ้าครูมีวิธีปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะที่เป็นตัวแบบที่ไม่ดี เช่น การใช้ถ้อยคำที่รุนแรง หรือการลงโทษที่ไม่มีเหตุผลจะเป็นการสร้างโอกาสให้นักเรียนเกิดการเลียนแบบและผลักดันให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1977) ที่กล่าวว่า ในสังคมปัจจุบันมนุษย์มีความเครียดสูงสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวัตถุ มาตรฐาน คุณภาพชีวิตที่ต่ำลง สภาพทางเศรษฐกิจดกด้อยอย่างรุนแรงและเรื้อรัง ทำให้สถาบันครอบครัวที่เป็นตัวแบบใกล้ชิดวัยรุ่นมากที่สุดได้ลดภาระในการดูแลเอาใจใส่แก่บุตรของตนลง และผลกระทบให้กับสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะครูซึ่งต้องทำหน้าที่ให้การอบรมดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งการเป็นแบบอย่างเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ของนักเรียนที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ โดยแสดงออกมาทางพฤติกรรมที่มีลักษณะแตกต่างกันจากผลการศึกษาของนพดล ชีระอนันท์ (2542) พบว่า การลงโทษและการเป็นแบบอย่างของครูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของคาเวลล์และคณะ (Cavell et al., 2000, pp. 199-235) ที่พบว่าจากการปรับพฤติกรรมของครูในด้านการให้คำปรึกษา การลงโทษอย่างเป็นธรรม ตลอดจนการดูแลเอาใจใส่แก่เด็กมีความสัมพันธ์กับการลดพฤติกรรมก้าวร้าว แสดงว่า พฤติกรรมของครูด้านการลงโทษอย่างเป็นธรรม และการดูแลเอาใจใส่สามารถช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ดังนั้นในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมของครูจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว

และจากการวิจัยยังพบว่า พฤติกรรมของครูมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวโดยส่งผลในทิศทางบวกผ่านทางลักษณะส่วนบุคคล แสดงว่า พฤติกรรมของครูในด้านการลงโทษอย่างรุนแรง ขาดการดูแลเอาใจใส่และการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีในระดับสูงทำให้นักเรียนมีปัญหาทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมต่ำ ปัญหาสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตสูง ผลการวิจัยประเด็นนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 5 ดังนั้นครูจึงเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตของวัยรุ่น โดยครูเป็นตัวแทนและเป็นผู้ที่หล่อหลอมให้นักเรียนเป็นคนดีหรือเลวได้ ประกอบกับนักเรียนอยู่ในช่วงของวัยรุ่นต้องปรับตัวให้เข้ากับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญาและด้านสังคม อีกทั้งยังต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับครู ตลอดจนกฎเกณฑ์ของสถาบันการศึกษา แต่ถ้าวัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์กับครูในทิศทางลบจะทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกคับข้องใจ ความวิตกกังวล ความเครียด ไม่อยากเข้าเรียนส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมาได้ง่าย สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1977) ที่กล่าวว่า ในสถาบันการศึกษาจำนวนนักเรียนกับครูนั้นมีจำนวนแตกต่างกันมากทำให้ครูไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึงและในบางคราวบุคลากรในสถาบันการศึกษาไม่

สามารถเป็นตัวแทนที่ดีให้กับนักเรียน โดยมีกละเลาะการอบรมความประพฤติต่าง ๆ และมุ่งความสนใจไปที่การเรียนการสอนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ประกอบกับการกระทำบางอย่างที่อาจแรงผลักดันหรือส่งเสริมให้นักเรียนขาดความสนใจในการศึกษาจนเกิดทัศนคติในทางลบ รู้สึกเป็นปฏิกิริยาต่อการเรียนได้เช่น ครูลงโทษโดยปราศจากความเป็นธรรม ไม่ให้การดูแลเอาใจใส่และการเป็นอย่างไรก็ดี เป็นต้น ทำให้นักเรียนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความริเริ่ม และคิดว่าตน ไม่มีใครต้องการทำให้นักเรียนเกิดความกดดันขึ้นภายในใจจนกลายเป็นความเครียดและวิตกกังวล เป็นต้นสอดคล้องกับแนวคิดของเบอร์โควิทซ์ (Berkowitz, 1983, pp. 1135) กล่าวว่า พื้นฐานของคนที่เกิดความก้าวร้าวขึ้นเกิดจากความคับข้องใจ แต่จะแสดงความก้าวร้าวออกมามากหรือน้อยหรือไม่แสดงเลขนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เข้ามากระตุ้นที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว และจากผลการศึกษาของโกเมส กาบแก้ว (2540) พบว่า พฤติกรรมของครูมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสุขภาพจิตของนักเรียน เนื่องจากครูไม่สนใจที่จะถามทุกข์สุขหรือปัญหาของนักเรียน ทำให้นักเรียนต้องเก็บความรู้สึกอัดอั้นคับข้องใจไว้ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการทะเลาะวิวาทได้ง่าย ดังนั้นในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมของครูจึงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวผ่านทางลักษณะส่วนบุคคล

สมมติฐานข้อที่ 6 กำหนดว่า การเปิดรับสื่อมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางกลุ่มเพื่อน ผลการวิจัยประเด็นนี้มีทั้งสอดคล้องและ ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับสื่อไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางกลุ่มเพื่อน

จากผลการวิจัยที่พบว่า การเปิดรับสื่อไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว แสดงว่าการเปิดรับสื่อทางโทรทัศน์ หนังสือการ์ตูน เกมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตไม่ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรง ผลการวิจัยประเด็นนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 6 กล่าวคือ ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานว่า การเปิดรับสื่อมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว โดยผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้ของแบนดูรา (Bandura, 1977) ที่กล่าวว่า อิทธิพลที่มีความสำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมประการหนึ่งคือ สิ่งที่น่าเสนอผ่านทางสื่อมวลชนซึ่งมีอยู่มากมายหลายชนิดทำให้นักชนวัยได้รับความนึกคิดและรูปแบบการกระทำใหม่ ๆ อยู่เสมอ สื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างพฤติกรรมและทัศนคติ หรือความคิดของมนุษย์ในสังคม โดยปกติสื่อมวลชนทำหน้าที่ในการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ แต่เนื่องจากอิทธิพลของสื่อมวลชนในความเป็นจริงแล้วมีอยู่อย่างจำกัด กล่าวคือ สื่อมวลชนไม่ได้มีอิทธิพลต่อผู้เปิดรับในทุกกรณี โดยนักเรียนอาจลดการให้ความสำคัญกับการเปิดรับสื่อในฐานะของการเป็นตัวแทนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และสนใจให้เกิดการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ โดย

เฉพาะพฤติกรรมก้าวร้าว โดยหันไปให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากบุคคลภายในสังคมของตน โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนที่อยู่ในวัยเดียวกันซึ่งมีแนวคิดและการมองโลกที่คล้ายคลึงกัน ถือว่าเป็นกลุ่มสังคมที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด จากผลการศึกษาของสุขเกษม อิงคินันท์ (2537) พบว่า ความถี่ในการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับความก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษาและปริมาณในการรับชมโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับความก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของโอฬาร เอี่ยมประภาส (2541) ที่พบว่า ปัจจัยทางด้านอิทธิพลของสื่อไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา ดังนั้น ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว การเปิดรับสื่อจึงไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าว แต่มีอิทธิพลผ่านทางตัวแปรต้นกลาง คือ กลุ่มเพื่อน

อย่างไรก็ดี จากการวิจัยพบว่า การเปิดรับสื่อมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวโดยส่งผลในทิศทางบวกผ่านทางกลุ่มเพื่อน แสดงว่า นักเรียนที่เปิดรับสื่อทางโทรทัศน์ หนังสือการ์ตูน เกมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในระดับสูงสูงทำให้นักเรียนเกิดการรวมกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะการเล่นแบบและการเสริมแรงสูงส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาในระดับสูง ผลการวิจัยประเด็นนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 6 เนื่องจากอิทธิพลของสื่อมวลชนถือว่าเป็นตัวแบบที่ทำให้เกิดการเลียนแบบและจงใจให้เกิดการกระทำ และจากการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ โดยผ่านทางสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ก่อให้เกิดความคิดและความเชื่อในพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น เมื่อมีเวลาว่างมักรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปเล่นอินเทอร์เน็ต ดูละคร เป็นต้น เมื่อพบเห็นสิ่งที่ถูกใจจะจดจำและนำมากระทำตามแบบอย่างบ้าง โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนยังทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1977) กล่าวว่า อิทธิพลของสถาบันสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นตัวแบบและตัวเสริมแรงจะมีมากหรือน้อย ก็ต้องเมื่อได้ทำงานหรือมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ เช่น กลุ่มเพื่อน เป็นต้น เนื่องจากวัยรุ่นส่วนใหญ่ เมื่อเกิดความชอบหรือสนใจในบางสิ่งบางอย่างมักจะชักชวนให้เพื่อน ๆ ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มให้มีส่วนร่วมด้วยสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นด้วยเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า ตัวแบบจากสื่อมวลชนและตัวแบบจากสถาบันทางสังคม คือ กลุ่มเพื่อน ต่างมีฐานะของการเป็นแบบอย่างและเสริมแรงในการผลักดันให้วัยรุ่นมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมก้าวร้าว โดยในทางทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมองว่าทั้งสื่อมวลชนและสถาบันทางสังคมต่างก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งอยู่ในลักษณะที่ช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน จากผลการศึกษาของวลัยลักษณ์ เศรษฐฤทธิ์ (2539) พบว่า การเปิดรับสื่อมีความสัมพันธ์กับความต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนของตนเองสอดคล้องกับผลการศึกษาของชาติณรงค์ วิสูตรกุล (2543) ที่พบว่า การเปิดรับการ์ตูนญี่ปุ่นที่มีเนื้อหารุนแรงจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อ

อิเล็กทรอนิกส์มีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และจากผลการศึกษาของอาร์โนลด์และคณะ (Arnold et al., 1999, pp. 183-196) พบว่า การเปิดรับสื่อของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน เนื่องจากการเปิดรับสื่อเป็นความต้องการของแต่ละคน และเมื่อนักเรียนชอบในสิ่งที่เหมือนกันก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นส่งผลให้เกิดการจดจำพฤติกรรมที่ไม่ดีมาเป็นแบบอย่างรวมถึงการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวด้วย ดังนั้นในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว การเปิดรับสื่อจึงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวผ่านกลุ่มเพื่อน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวิจัยครั้งนี้พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษาในวิทยาลัยเทคนิค คือ ลักษณะส่วนบุคคล พฤติกรรมของครู กลุ่มเพื่อน และการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้นพ่อแม่หรือผู้ปกครองควรตระหนักถึงการอบรมเลี้ยงดูด้วยการให้ความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ เอาใจใส่ รวมทั้งดูแลในเรื่องการคบหาเพื่อน เมื่อนักเรียนได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมก็จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วย แต่ถ้านักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูในสภาพครอบครัวที่ขาดความรัก ความอบอุ่นทำให้เกิดปัญหาด้านการแสดงพฤติกรรมได้ และครูอาจารย์ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ควรให้ความสนใจ เอาใจใส่พฤติกรรมของนักเรียน และควรเข้าใจในปัญหาและความต้องการของนักเรียน อีกทั้งครูอาจารย์ไม่ควรวางตนเหินห่าง ควรมีความใกล้ชิด มีความเป็นกันเอง นักเรียนจะได้เกิดความอบอุ่นใจ และไว้วางใจมากพอที่จะเข้ามาปรึกษาปัญหาต่าง ๆ
2. เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว พบว่า ภูมิหลังครอบครัว การเปิดรับสื่อมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรให้ความเข้าใจและดูแลเอาใจใส่ในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งในเรื่องการเลือกเปิดรับสื่อที่เหมาะสม เพราะแม้ว่าสื่อจะไม่แสดงอิทธิพลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรง แต่หากนักเรียนเกิดการรวมกลุ่มกับเพื่อน ๆ อาจทำให้จดจำพฤติกรรมก้าวร้าวแล้วนำมาปฏิบัติได้เช่นกัน ดังนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรแนะนำให้วัยรุ่นเลือกเปิดรับสื่อในทางที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษาในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเฉพาะกับนักเรียนในวิทยาลัยเทคนิคประเภทช่างจากสถานการศึกษาของรัฐ ซึ่งเป็นเพียงตัวแทนของนักเรียนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ควรมีการนำโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ

พฤติกรรมก้าวร้าวไปใช้กับกลุ่มนักเรียนเอกชน เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของโมเดลที่สร้างขึ้น

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษาในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาตัวแปรเหตุและตัวแปรผลพร้อม ๆ กัน โดยมีการเก็บข้อมูลเพียงครั้งเดียว อาจมีข้อจำกัดในเรื่องความเป็นอิสระต่อกันระหว่างตัวแปรสาเหตุและตัวแปรผล ดังนั้นควรมีการศึกษาโมเดลระยะยาว (Longitudinal Model) ตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว โดยทำการศึกษาปัจจัยภายนอกที่เป็นสิ่งนำเข้าก่อน จากนั้นอีก 2 สัปดาห์ จึงทำการประเมินตัวแปรที่เป็นตัวกระตุ้นและอีก 2 สัปดาห์ต่อมาจึงประเมินผลสุดท้าย คือ ผลลัพธ์พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน เพื่อจะได้ผลวิจัยที่เป็นไปตามลำดับการเกิดของเหตุไปหาผลตามลำดับ